

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТОВІЙ, ЄВРОПЕЙСЬКІЙ І НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Реєстраційний номер: 0124U000448

Роки виконання: 2024–2025 рр.

Назва пріоритетного напрямку: Напрямок 3. Розвиток світової і національних освітніх систем.

Науковий керівник: Локшина Олена Ігорівна, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувачка відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

Основні наукові результати

- **узагальнено** результати аналізу джерельної бази з проблеми дослідження;
- **уточнено** категоріально-понятійний апарат дослідження: «інтеграція», «європейський освітній простір», «європейський дослідницький простір»;
- **проаналізовано** історію європейської інтеграції у галузі освіти і навчання;
- **охарактеризовано** концептуальні засади інтеграції в європейському освітньому просторі;
- **розкрито** політику ЄС у галузі освіти і навчання у контексті глобальних викликів та системних трансформацій;
- **проаналізовано** стратегічні пріоритети європейського співробітництва у галузі освіти і навчання до 2030 року у форматі Європейського освітнього простору;
- **розкрито** орієнтири міжнародної спільноти з розбудови якісної освіти для всіх у контексті Цілей сталого розвитку;
- **охарактеризовано** напрями та інноваційні практики інтеграції в національних системах загальної середньої освіти держав-членів ЄС;
- **подальшого розвитку** набуло дослідження інтеграційних процесів у загальній середній освіті як педагогічної проблеми; вивчення й аналіз теоретичних засад інтеграції освіти у світовому та європейському дослідницькому просторі.

Сучасні орієнтири політики Європейського Союзу у галузі освіти і навчання

*О.І. Локшина,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України*

Констатовано, що ЄС позиціонує освіту рушійною силою розбудови майбутнього Європи, в якій суспільство і економіка є згуртованими, інклюзивними, цифровими, стійкими, зеленими і життєздатними, а громадяни особистісно реалізуються, можуть ефективно адаптуватися і працювати на мінливому ринку праці, мають активну громадянську позицію.

Розкрито, що Резолюцією Ради метою європейського співробітництва у галузі освіти і навчання на період 2021–2030 років визначено побудову Європейського освітнього простору.

Охарактеризовано ключові документи ЄС, які визначають орієнтири розвитку освіти і навчання на рівнях дошкільної, шкільної, професійно-технічної, вищої освіти та освіти дорослих:

– Рекомендацію Ради від 22 травня 2019 року щодо високоякісних систем дошкільної освіти та догляду за дітьми раннього віку і запропоновану у документі Рамку якості освіти та догляду за дітьми раннього віку, яка охоплює п'ять ключових вимірів якості: доступ; персонал; курикулум; моніторинг та оцінювання; управління та фінансування;

– Рекомендацію Ради від 22 травня 2018 року про ключові компетентності для навчання впродовж життя і запропоновану у документі оновлену Європейську довідкову рамку ключових компетентностей для навчання впродовж життя з переліком з восьми компетентностей: грамотність; багатомовність; математична компетентність та компетентність у галузі науки, техніки та інженерії; цифрова компетентність; особистісна, соціальна компетентність та вміння вчитися; громадянська компетентність; підприємницька компетентність; культурна обізнаність та компетентність у сфері самовираження;

– Рекомендацію Ради від 24 листопада 2020 року про професійну освіту і навчання для сталої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості і запропоновану у документі оновлену Рамку європейського забезпечення якості у професійній освіті і навчанні (ПОН). Рамка охоплює десять індикаторів для оцінювання якості професійної освіти і навчання: 1. Актуальність систем забезпечення якості для постачальників послуг ПОН; 2. Інвестиції в підготовку викладачів і майстрів; 3. Рівень участі у програмах ПОН; 4. Рівень завершення програм ПОН; 5. Рівень працевлаштування випускників програм ПОН; 6. Використання набутих навичок на робочому місці; 7. Рівень безробіття в країні; 8. Поширеність для вразливих груп населення; 9. Механізми визначення потреб у навчанні на ринку праці; 10. Схеми, що використовуються для сприяння кращому доступу до ПОН та надання рекомендацій (потенційним) учням ПОН;

– Повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському соціально-економічному комітету та Комітету регіонів про Європейську стратегію для університетів і запропоновані у документі чотири спільні ключові цілі для досягнення: посилити європейський вимір у вищій освіті та дослідженнях; підтримувати університети як маяки європейського способу життя; розширювати можливості університетів як суб'єктів змін у подвійному «зеленому» та цифровому переходах; посилювати університети як рушійну силу глобальної ролі та лідерства ЄС;

– Резолюцію Ради від 29 листопада 2021 року про Новий європейський порядок денний з навчання дорослих на 2021–2030 роки і запропоновані у документі п'ять пріоритетних сфер, які визначають розвиток галузі навчання дорослих в Європі до 2030 року: управління навчанням дорослих з особливим акцентом на загальнодержавні національні стратегії та партнерства з зацікавленими сторонами; пропозиція та використання можливостей навчання впродовж життя зі сталим фінансуванням; доступність і гнучкість для адаптації до потреб дорослих; якість, справедливість, інклюзивність та успіх у навчанні дорослих з акцентом на професійний розвиток персоналу, який навчає дорослих, мобільність як учнів, так і персоналу, забезпечення якості та активної підтримки соціально незахищених груп населення; зелений і цифровий переходи та пов'язані з ними потреби в навичках.

Зроблено висновок, що політика ЄС у галузі освіти і навчання на сучасному етапі спрямована на задоволення потреб у забезпеченні конкурентоспроможності економіки і побудові інклюзивних і згуртованих суспільств. Політика є цілісною та охоплює всі рівні і напрями освіти (lifelong & life wide education) у системі освіти впродовж життя.

Перспектива європейської інтеграції України покликана інтенсифікувати синхронізацію пріоритетів розвитку національної освіти з пріоритетами ЄС. Їх методологічна обґрунтованість, всеохопність, прогностичність сприятимуть її інноваційному розвитку, забезпечать конкурентоспроможність у порівнянні з системами освіти і навчання держав-членів.

Періоди європейської інтеграції у галузі освіти і навчання

*І. В Борисенко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України*

Констатовано, що включення освіти до переліку інтересів ЄС пов'язано з потребою інтенсифікації економічного зростання та соціальної інтеграції. На основі праць Charlier & Croshe, 2005; Cankaya, Kutlu & Sebeci, 2015 та ін. охарактеризовано ключові періоди європейської інтеграції у галузі і навчання:

– Період 1. «На шляху до спільної політики» (1957–1985). Підвалини освітньої політики ЄС закладено Римським договором (Roma Treaty) 1957 року, в якому проголошувалася важливість розвитку професійної освіти і пов'язана з цим пропозиція нострифікації дипломів фахівців за кордоном задля можливості працевлаштування і вільного пересування за межами рідної країни.

Подальша діяльність Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) у 1960-х роках актуалізувала співпрацю між країнами щодо питань економічної інтеграції та вирішення соціальних завдань. Якісну освіту починають розглядати ключовою умовою сталого економічного розвитку і одним з шляхів подолання